

Wychowanie w myśl założeń Jana Bosko – integralne wychowanie

Education according to the concepts of Jan Bosko – the integral education

ABSTRACT

In the article a general reflection on the problem of the integral education. Dynamic changes make raising children a challenge for a 21st century parent, who is consequently confused and lost. Who and where can their source of approval? Who can fulfill their expectations? The article below provides suggestions of answers to these questions, pointing out Jan Bosco the creator of the prevention system.

Keywords: *modern family, raising children, integral education*

STRESZCZENIE

W artykule podjęto ogólną refleksję nad problemem integralnego wychowania. Dynamiczne zmiany sprawiają, iż wychowanie staje się nie lada wyzwaniem dla rodzica XXI wieku, który w konsekwencji doświadcza ambiwalencji i zagubienia. U kogo i gdzie szukać akceptacji? Kto może wyjść naprzeciw oczekiwaniom? Na te pytania odpowiada poniższy artykuł, wskazując na twórcę systemu prewencyjnego księdza Jana Bosko.

Słowa kluczowe: *współczesna rodzina, wychowanie, integralne wychowanie*

Wprowadzenie

Niewątpliwie wychowanie wpisane jest w życie człowieka od momentu narodzin aż po jego kres. Poprzez wychowanie każda istota ludzka staje się

człowiekiem, zaś cały proces wychowawczy jest pewnego rodzaju spotkaniem, dialogiem.

Wychowywać nigdy nie będzie łatwo, dziś wydaje się to być coraz trudniejsze, wielu rodziców i nauczycieli zostaje wystawionych na pokusę rezygnacji ze swojego obowiązku, nie są w stanie zrozumieć, jak wielka misja została im powierzona – tymi słowami zwrócił się papież Benedykt XVI do uczestników 26. Kapituły Generalnej salezjanów. Jakże ważne są to słowa, szczególnie dziś, w dobie wszechobecných przemian. Dziś, gdy współczesna rodzina narażona jest na niekorzystne wpływy czynników zewnętrznych, wychowanie staje się problemem, nie lada wyzwaniem. Jakże wychowywać w czasach, kiedy podstawowe wartości, takie jak: prawda, dobroć, sprawiedliwość są eliminowane z życia codziennego. Żyjemy coraz szybciej, nastawieni na konsumpcjonizm, dobra materialne, nie mamy czasu, przez co dzieci mają ograniczony kontakt z rodzicami, są pozostawione same sobie. Nie mają gdzie szukać pomocy, akceptacji, zrozumienia, autorytetów.

Z pomocą przychodzi Jan Bosko, założyciel salezjanów, ze swoim systemem prewencyjnym – zapobiegawczym, który jest ponadczasowy, uniwersalny, jakże aktualny szczególnie w dzisiejszych czasach. Oparty na chrześcijańskim paradygmacie, który mówi, że wychowanie jest procesem towarzyszenia człowiekowi na drodze jego rozwoju.

W niniejszym artykule podjęto próbę analizy wychowania w myśl założeń Jana Bosko, przedstawiono trzy filary, na których Jan Bosko oparł swoją koncepcję wychowania, zwrócono uwagę na integralny charakter wychowania.

Wychowanie w myśl założeń księdza Bosko

Jan Bosko żył w czasach licznych przemian społeczno-gospodarczych, bardzo wczesnie stracił ojca, wychowywany w trudnych warunkach materialnych włożył wiele wysiłku, aby zdobyć wykształcenie.

Zawsze mógł liczyć na pomoc i wsparcie matki, bardzo prostej i skromnej kobiety, jednakże obdarzonej niezwykłym talentem wychowawczym. Łączyła w sobie zarówno miłość, stanowczość, spokój, przez co wzbudziła w synu głębokie życie duchowe, poczucie obowiązku oraz potrzebę poświęcenia się dla innych (Chavez, 2006, s. 28).

Początek działalności edukacyjnej księdza Bosko był bardzo trudny. Spotykał się ze sprzeciwem ówczesnych władz. W założonym na przedmieściach Turynu Oratotium skupiał rzesze młodych, pozostawionych samych sobie często zaniedbanych moralnie chłopców. Poszukiwał dla nich nie tylko schronienia, ale pracy, pragnął dla nich lepszego życia, dał namiastkę domu rodzinnego. Aby to zrobić, musiał stworzyć odpowiednie warunki wychowawcze, by móc pozwolić zdobyć chłopcom wykształcenie.

W połowie XIX wieku z inicjatywy księdza Bosko powstały pierwsze szkoły salezjańskie, które wyrażały troskę o godność i prawa młodego człowieka, a także o jego integralne wychowanie i edukację (Szpringer, 2006, s. 80). Jan Bosko, powołując pierwsze szkoły salezjańskie, umiejętnie stworzył taki system edukacji i wychowania, aby młody człowiek otrzymał pomoc w rozwoju zarówno naturalnym, kulturalnym, jak i duchowym.

Jan Bosko był doskonałym obserwatorem życia społecznego, przez co dostrzegał, jak ważne jest w pełni przygotowanie najbardziej zaniedbanej, ubogiej młodzieży. Zdawał sobie sprawę, iż zdobycie zawodu, wykształcenia, wsparte dobrym wychowaniem pozwoli im znaleźć zatrudnienie i usamodzielnąć się, przez co staną się użyteczni społecznie (Szpringer, 2006, s. 79).

W wychowaniu Bosko kluczowe były relacje oraz zażyłość rodzinna, swój system oparł na obecności wychowawcy blisko wychowanka. Wychowawca wychowuje, przebywając wśród młodzieży obecnością czujną i serdeczną, nie z daleka, z wysokości katedry czy pulpitu, ale wśród nich na podwórku, w środowiskach, gdzie żyją (...) i gdzie najlepiej się czują (Gatti, 1998, s. 74).

Jan Bosko miał szczególną zdolność przenikania i rozumienia, bezbłędnie odkrywał, co kryje się pod maską prezentowanego zachowania. Uważał, iż lepiej zapobiegać niż leczyć, tak też zrodziła się idea prewencji w wychowaniu, gdzie wychowawca ma być wzorem do naśladowania (Romanowski, 1998, s. 153). Jego zdaniem dzieci nie dysponują wiedzą oraz zdolnością przewidywania. Zachęcane przez współtowarzyszy często działają bezmyślnie, pozwalają się wciągnąć w różne sytuacje, a to dlatego, że brakuje im opieki. Najbardziej narażone są te dzieci, za które rodzice nie mogą bądź też nie chcą wziąć odpowiedzialności. Przebywają one w złym towarzystwie, podczas gdy właściwa rada i opieka mogłaby prowadzić ich po dobrej drodze (Weinschenk, 2000, s. 47).

Prawdziwy wychowawca uczestniczy w życiu dzieci (...) jest dojrzały i odpowiedzialny (...) jest ojcem, bratem i przyjacielem (Jan Paweł II, 1988).

Koncepcja pracy z młodzieżą w myśl założeń księdza Bosko

Apostoł z Turynu swą koncepcję wychowania oparł na trzech filarach-fundamentach: rozumie, miłości i religii. Wszystkie trzy wzajemnie się uzupełniały, a brak któregośkolwiek sprawiał, iż wychowanie nie byłoby w pełni realizowane.

Rozum w pedagogii Bosko to trafna ocena rzeczywistości wychowawczej. Wychowawca nie ignoruje słabości ucznia, wręcz przeciwnie, dostrzega ją, ale przede wszystkim stara się rozwijać to, co w nim najlepsze. W praktyce wychowawczej rozum oznacza zdrowy rozsądek, zaakceptowanie całokształtu życia młodego człowieka. To nic innego jak otwarty dialog, który rozwija u ucznia zmysł krytyczny i samodzielność. Według Bosko, aby wykorzystać w praktyce ową „rozumność”, należy:

1. Dostrzec w każdym dziecku pozytywne cechy.
2. Przyjąć naturę dziecka, jego ruchliwość, żywotność i dać mu możliwość wyrażenia tego w zabawie czy pracy.
3. Od najmłodszych lat wyzwalać w dziecku jego aktywność, wspomagać rozwój i zalety.
4. Pomagać dziecku czerpać z jego bogactw.

Uczniowie nabędą w ten sposób zdolność przystosowania się do zmieniających warunków. W myśl zasady rozumu, nauczyciel cały czas zobowiązany jest do kształtowania w sobie empatycznej postawy, zdolnej do zrozumienia ucznia i okazania mu wsparcia w integralnym rozwoju (Niewęglowski, 2000, s. 183). Zdaniem księdza rozum jest fundamentalnym czynnikiem gwarantującym integralny rozwój dziecka.

Religia w systemie wychowawczym była zintegrowana z całym szeregiem działań, towarzyszyła uczniom zarówno w edukacji, sporcie, odpoczynku czy rekreacji. Jan Bosko uważał bowiem, że ważne są nie tylko naturalne możliwości tkwiące w każdym wychowanku, ale także to, co stanowi

o transcendencji i nadprzyrodzoności ich bytu. W tym sensie religia dotykała zarówno sumienia młodego człowieka, jak i nadawała sens życiu. Była źródłem duchowej i wewnętrznej przemiany (Grądział, 2011, s. 229). Religia pomagała wychowywać, ksiądz nadał jej o wiele głębszą rzeczywistość, Bożą transcendentną miłość Boga do człowieka. Przez co młody człowiek rozumiał, iż Bóg jest źródłem wszystkiego i stanowi oparcie w każdej sytuacji. W swym nauczaniu Bosko ukazał głębokie znaczenie i wartość religii, która ubogacała wychowanka tak, aby stał się dobrym chrześcijaninem i uczciwym obywatelem.

Miłość była najważniejszym czynnikiem w pedagogii Bosko, łączyła pozostałe dwa filary. Cały system prewencyjny opierał się na słowach Świętego Pawła: Miłość cierpliwa jest, miłość łaskawa jest. Wszystko znosi, we wszystkim pokłada nadzieję, wszystko przetrzyma.

Miłość wychowawcza odznaczała się poszanowaniem młodego człowieka, wyróżniała serdecznością i szczerością, przychylnym traktowaniem. To nic innego jak bezwarunkowe uczucie oznaczające akceptację mimo braków czy błędów. Istotą miłości było oddziaływanie wychowawcy na wychowanka. Żywe zainteresowanie problemami czy sukcesami wychowanka. Atmosfera rodzinna, więzi sprawiały, iż wychowanie uczyło młodego człowieka, jak dawać, nie oczekując nic w zamian. Sukces pedagogiczny Jana Bosko polegał na tym, iż miał on czas i był obecny (Kmieciak-Jusięga, 2016, s. 48).

Podsumowanie

Ksiądz Bosko w swoim systemie wychowawczym wykazał, iż głębokie relacje, zażyłość, dobroć, roztropność stanowią fundament integralnego rozwoju młodego człowieka. Współczesność upomina się o dzieło Świętego, rodzinom brakuje bliskich relacji. Dzieci szukają autorytetów, rodzice w pogoni za dobrem materialnym zatracają się w pędzie życia. Dlatego tak ważna jest obecność rodziców, wychowawców w życiu dziecka.

Pedagogia księdza Bosko jest aktualną odpowiedzią na potrzeby współczesnych czasów. Bowiem dobro zaszczerpione w dziecku, poparte wzorem-przykładem kształtuje odpowiedzialnego, otwartego człowieka, a tym samym przyszedł społeczeństwo.

Bibliografia:

- Chavez P. (2006). *Komentarz do wizjanki na rok 2006. W trosce o ducha rodzinnego w szkole salezjańskiej.*
- Grządziel D. (2011). *Pedagogia ks. Bosko w szkole salezjańskiej.*
- Guido Gatti D. (1998). *Tradycja wychowawcza księdza Bosko dzisiaj.*
- Jan Paweł II (1998). *Ojciec i nauczyciel młodzieży.*
- Kmiecik-Jusięga K., Stankowski B. (2016). *Salezjańska ars educandi.*
- Niewęglowski J. (2000). *Ksiądz Bosko i jego system wychowawczy.*
- Pomianowski R. (1998). *Obecność wychowawcza.*
- Szpringer M. (2006). *System prewencyjny księdza Jana Bosko we współczesnej praktyce.*
- Weinschenk R. (1998). *Podstawy pedagogiki księdza Jana Bosko.*